

האיום האיראני: האם תוכנית טראמפ טוביל את טהרן לתקוף את ישראל?

01.10.2025 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

לצד בחינה כדאיותה של תוכנית טראמפ לסיום המלחמה בעזה, יש לבחון את השלכותיה על איראן, ובהתאם לכך את פעילותה הצפויה, אם וכאשר תיושם התוכנית. על פניו, נראה שהתוכנית עשויה לשפר את מצבה האסטרטגי של ישראל, בכך שהיא אמורה להחזיר את כל השבויים מידי חמאס, לפרק את ארגון הטרור מנשקו, ולכאורה מייצרת את הצורך בכיבוש עזה.

לאור האופי האיראני הקונספירטיבי, והחשדנות הרבה שרוחש מנהיג איראן חמינאי לצעדיה של ארה"ב, סביר שהתוכנית תתפרש בטהרן כמהלך אסטרטגי שמוכוון נגד המשטר באיראן. כך, נראה שצמרת המשטר באיראן עלולה לחשוש שתוכנית טראמפ נועדה להשלים החלשה משמעותית של שלוח נוסף במערך השלוחים האיראני, חמאס. הצעד הזה מצטרף למשבר שפוקד את חזבאללה בלבנון, לחולשתן של המליציות השיעיות בעיראק, ונפילת משטר אסד בסוריה. הכל לקראת התמקדות במשטר באיראן, "היעד הראשי של נתניהו וטראמפ", כפי שהסבירו בשנים האחרונות בכירי המשטר האיראני ושופריו.

התקשורת האיראנית כבר מתארת את תוכנית טראמפ כ"תוכנית אימפריאליסטית שנועדה להנציח את כיבוש פלשתינ". התוכנית פוגעת באיראן משום שהיא מחלישה באופן מובהק את חמאס ואת אחיזתו ברצועת עזה. אם חמאס ייענה לתוכנית, השלטון ברצועה יעבור לידי ועדה פלשתינית טכנוקרטית וא-פוליטית שתספק שירותים יומיומיים ותפעל תחת פיקוח "מועצת השלום", גוף מעבר בינ"ל בראשות טראמפ, ואישים נוספים בהם טוני בלייר.

תשובתן החיובית של מדינות ערב ושל ישראל לתוכנית עשויה לפגוע במדיניות האזורית שהובילה טהראן מאז המתקפה הישראלית בקטר. כזכור, בפסגה האסלאמית בדוחה, קראה טהראן להקים חזית אזורית אחידה נגד ישראל, שלא תסתפק בגינויים אלא תבצע פעולות חריפות נגד ישראל. בין הצעדים שבקש חמינאי לקדם הוא הטלת חרם כלכלי ודיפלומטי על ישראל. תוכנית טראמפ הופכת את הקערה על פיה, ומציבה מגמה הפוכה לזו שבקשה איראן לקדם. כעת, בעקבות הצגת תוכנית טראמפ וההיענות הישראלית והערבית לה, ניצבות ישראל ומדינות ערב באותו צד של המתרס. יתרה מכך, אם חמאס יסרב לתוכנית, כפי שהוא אכן צפוי לעשות, האשראי הישיר מצד ארה"ב, והעקיף מצד מדינות ערב, לכיבוש עזה בידי ישראל, מנוגד בתכלית לאסטרטגיה האיראנית באזור.

הערכה: כיצד צפויה איראן להגיב?

מלבד ההכרה במדינת ישראל, מגוון גורמים מזינים את ההתנגדות האיראנית לתוכנית טראמפ: החשדנות הרבה של חמינאי בממשל טראמפ, השאיפה האיראנית לסכל את הסדר האזורי שארה"ב מקדמת, והמוטיבציה האיראנית לנצל את מלחמת "חרבות ברזל" בכלל, והמתקפה הישראלית בקטאר בפרט, לעיצוב סדר אזורי פרו-איראני. סביר להניח שטהרן גם חוששת שישראל מעוניינת לחדש את המתקפה נגד איראן, ולכן מעוניינת ללחוץ על מדינות האזור שלא ישתפו עמה פעולה, גם באופן פאסיבי, בתרחיש כזה.

בראייה האיראנית, תוכנית טראמפ עלולה להיתפס אפוא כמהלך בעל השלכות מסוכנות לבטחונה הלאומי של איראן. לכן, נראה שטהראן תנסה להפעיל לחצים דיפלומטיים על מדינות ערב להתנגד לתוכנית טראמפ. מעבר לכך, היא צפויה לקיים שיחות עם חמאס כיצד להערים על התוכנית. מצד אחד, להשתמש בה כדי למנוע תמרון ישראלי עצים בעזה, ולמנוע הגירת פלשתינים (ולו זמנית) מהרצועה. ומאידך, להאשים את ישראל במניעת יישום התוכנית או לשלב גורמים תומכי חמאס בשלטון הטכנוקרטי הפלשתיני שאמור לקום ברצועה. התניית הנסיגה הישראלית בשחרור כל השבויים, מונעת מאיראן וחמאס לקדם תוכנית מרמה בדמות דחיפה ליישום הוויתורים מצד ישראל (כולל הימנעות מכיבוש עזה) תוך התחמקות מביצוע ויתורים מצד חמאס. איראן וחמאס וגם יפעלו מול קטר, שותפתם ובעלת בריתם, כדי לקבל ממנה סיוע כיצד להיחלץ מהמצב הלא פשוט אליה דוחקת תוכנית טראמפ את חמאס ואיראן. אף שחמאס צפויה ככל הנראה לדחות את התוכנית, סביר שטהראן תבקש לחזק את בטחונם של בכירי חמאס בנוגע להכרח להתנגד לה, בשאיפה לקזז את החשש של חמאס בעקבות התמיכה שהביעו שליטי ערב באזור.

בשורה התחתונה, תוכנית טראמפ שומטת לכאורה את הקלף החשוב בידי חמאס, בשעה שהיא דורשת לשחרר בראשית הדרך את כל השבויים, ושואפת לכפות עליו את פירוקו מנשקו. היא גם מנוגדת בתכלית לאסטרטגיה של חמאס לקדם את מתקפת ה-7 באוק' כצעד באופן מקסימלי שישרת את עתיד חמאס, גם אם הוא ייאלץ לוותר על השלטון בעזה בעקבותיו. לפיכך, למרות הלחץ המסתמן מצד מדינות ערב, חמאס צפוי לדחות את התוכנית, או לכל הפחות לפנות לקטר כדי שתסייע להכניס שינויים מהותיים שירוקנו אותה מתוכנה. ישראל כבר נהנית מהתוכנית, עוד בטרם יישומה, מכיוון שהיא צפויה לעקר את המזימה האיראנית להקים חזית אסלאמית אזורית נגדה. עם זאת, התוכנית עלולה להאיץ את החשש בטהראן, שפניהן של ישראל וארה"ב לחדש את המלחמה נגדה, הפעם כדי להשלים את המלאכה ולהדיח את המשטר. לפיכך, האפשרות של מיס-קונספציה מצד איראן, ובעקבות זאת קידום מתקפת פתע מצדה, היא תרחיש שעל ישראל וארה"ב לקחת בחשבון ביתר שאת בתקופה הנוכחית. זאת בהתאם לרושם לפיו קולותיהם של בכירים איראנים, כגון יחיא רחים צפוי, יועצו הביטחוני הבכיר של חמינאי שכבר קראו למשטר במחצית אוגוסט לצאת למתקפת פתע נגד ישראל, עלולים לגבור כעת ביתר שאת, במיוחד מאז הפעלת הסנאפבק, שמגביר את הסיכוי למיסקולציה מצדה.

פורסם בישראל היום, בתאריך 01.10.2025.